

VBSP

PROGRAMMABOEKJE

90 JAAR

DE STAAT VAN DE PEDAGOGIEK **ANALYTISCH, OPBRENGSTGERICHT EN VISIONAIR**

**TWEEDAAGS CONGRES OVER PEDAGOGIEK
IN DE EEN-EN-TWINTIGSTE EEUW**

5 EN 6 OKTOBER 2015

Inleiding

Onze samenleving ondergaat grote veranderingen die het werk van de pedagoog direct en indirect beïnvloeden. Nieuwe wet- en regelgeving in de jeugdzorg en het onderwijs lijken de invulling van het pedagogisch beroep meer en meer te bepalen. Daarnaast vraagt de staat meer verantwoordelijkheid van de burgers zelf, ook bij de opvoeding van hun kinderen. Goede of slechte ontwikkelingen? Feit is dat de pedagoog zich tot deze ontwikkelingen dient te verhouden. Wat is de staat van de pedagogiek in deze? Is de pedagogiek meer en meer van de staat of kan de pedagoog de staat juist beïnvloeden door hun bijdrage aan de opvoeding van de burgers van nu en de toekomst. Tijdens dit congres met de titel:

De Staat van de Pedagogiek: analytisch, opbrengstgericht en visionair

is daarom de centrale vraag: Hoe verhoudt de pedagogiek zich tot de huidige samenleving?

Op de eerste dag benaderen we deze vraag vooral beschouwend en visionair. Micha de Winter zal in zijn inleidende lezing het veranderend perspectief van de pedagogiek bespreken waar Cok Bakker zich in zijn inleiding zal richten op interprofessioneel werken en eigenaarschap professionaliteit.

De tweede dag heeft een meer analytisch karakter en is opbrengstgericht. Een van de centrale vragen zal zijn: waar wordt pedagogiek in de praktijk vormgegeven en door wie?

Deze dag zal worden ingeleid door Hans Boutellier met een lezing getiteld 'Opvoeden in een improvisatiemaatschappij'. In deze lezing analyseert hij het turbulente en dynamische tijdperk waarin we leven, waarbij de vraag 'waartoe voeden we op?' op een nieuwe wijze gesteld kan worden.

Op beide dagen bent u na de lezingen in de gelegenheid om diverse workshops en presentaties te bezoeken waarin bovengenoemde en aanverwante thema's op verschillende manieren en vanuit verschillende perspectieven worden belicht.

Congres

Dankzij de vele bijdragen die kenniswerkers in de pedagogiek hebben ingediend, heeft de VBSP kans gezien een indrukwekkend en divers programma samen te stellen. Tijdens presentaties, workshops, lezingen en discussies kunt u uw kennis actualiseren en uw opvattingen scherpen. U maakt op basis van het programma uw keuze en u kunt bij de registratiebalie een voucher voor de desbetreffende workshop pakken. Er is per workshop beperkte capaciteit.

De leden van de congrescommissie en de medewerkers van het Leids Congres Bureau zijn doorlopend beschikbaar om tijdens het congres vragen te beantwoorden.

Wij wensen u een goed congres toe.

Organisatie

De commissie die het congres organiseert, bestaat uit: de congresvoorzitter dr. Toby Witte en het VBSP-bestuur: drs. Jan Bekker (HR, penningmeester), drs. Hans de Deckere (HU, projectleider congres), drs. Paul de Heer (HAN), drs. Willemieke de Jong (Driestar Educatief), drs. Marcel Meer (HU, voorzitter), dr. Lisette van der Poel (Inholland), drs. Ingrid Schonewille (HvA, secretaris), Hester Viëtor MSc (Windesheim)

Dag 1 PROGRAMMA MAANDAG 5 OKTOBER			
09.00 – 10.00	Ontvangst en registratie		Foyer
10.00 – 10.15	Welkomstwoord door voorzitter VBSP drs. Marcel Meer en opening door dagvoorzitter dr. Toby Witte		Plenaire zaal
10.15 – 11.00	Keynote: prof.dr. Micha de Winter 'Naar een demedicalisering en resocialisering van de pedagogiek'		Plenaire zaal
11.00 – 11.45	Keynote: prof.dr. Cok Bakker 'Normatieve professionalisering; Balanceren tussen instrumentele en normatieve professionaliteit'		Plenaire zaal
11.45 – 12.00	Pauze		Foyer
12.00 – 12.30	Debat o.l.v. dagvoorzitter		Plenaire zaal
12.30 – 13.30	Lunch		Restaurant
13.30 – 13.45	Afscheid Jos Stakenborg		Plenaire zaal
13.45 – 14.00	Toelichting workshops		Plenaire zaal
14.00 – 15.00	1 ^e ronde workshops		
	<ul style="list-style-type: none"> • Opvoeden door en tot aandacht. De contemplative practitioner als pedagogisch ideaal. Dr. Hans van Crombrugge 	<i>Workshop, voordracht</i>	Plenaire zaal (zaal 27/28)
	<ul style="list-style-type: none"> • De VBSP en kwantitatieve onderzoeksmethodologie? Prof.dr. Andries van der Ark 	<i>Workshop</i>	Zaal 22/23
	<ul style="list-style-type: none"> • De dood van de pedagogiek Prof.dr. Hans Jansen 	<i>Workshop</i>	Zaal 24
	<ul style="list-style-type: none"> • Sorteer- of emancipatiemachinerie? De pedagogische uitdaging voor de hogeschool Ron Bormans & Izaak Dekker 	<i>Opening met column, cases/vragen in groepjes en plenaire discussie</i>	Zaal 25
	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogiek in een social work opleiding Dr. Leonie le Sage, drs. Martine van der Pluijm en dr. Joop Berding 	<i>Lezing, stellingen en casuïstiek</i>	Zaal 29
15.00 – 15.30	Pauze		Foyer
15.30 – 16.30	2 ^e ronde workshops		
	<ul style="list-style-type: none"> • Opvoeden door en tot aandacht. De contemplative practitioner als pedagogisch ideaal. Dr. Hans van Crombrugge 	<i>Workshop, voordracht</i>	Plenaire zaal (zaal 27/28)
	<ul style="list-style-type: none"> • De VBSP en kwantitatieve onderzoeksmethodologie? Prof.dr. Andries van der Ark 	<i>Workshop</i>	Zaal 22/23
	<ul style="list-style-type: none"> • De dood van de pedagogiek Prof.dr. Hans Jansen 	<i>Workshop</i>	Zaal 24
	<ul style="list-style-type: none"> • Sorteer- of emancipatiemachinerie? De pedagogische uitdaging voor de hogeschool Ron Bormans & Izaak Dekker 	<i>Opening met column, cases/vragen in groepjes en plenaire discussie</i>	Zaal 25
	<ul style="list-style-type: none"> • Stadsontwikkeling en de stad als opvoeder Prof.dr. Ton Notten 	<i>Voordracht en discussie</i>	Zaal 29
16.30 – 18.00	Napraten onder genot van een drankje		Foyer
18.00 – 20.30	Diner		Restaurant

Dag 2	PROGRAMMA DINSDAG 6 OKTOBER		
08.30 – 09.00	Ontvangst en registratie		Foyer
09.00 – 09.15	Opening en reflectie dag 1		Plenaire zaal
09.15 – 10.00	Keynote: prof.dr. Hans Boutellier 'Opvoeden in een improvisatiemaatschappij'		Plenaire zaal
10.00 – 10.45	Keynote: Richard Scalzo en Denis Wiering 'Groeï in de stad: de uitdagingen van grootstedelijk jeugdbeleid'		Plenaire zaal
10.45 – 11.15	Pauze		Foyer
11.15 – 12.00	Debat o.l.v. dagvoorzitter		Plenaire zaal
12.00 – 12.30	Scriptie prijsuitreiking		Plenaire zaal
12.30 – 13.30	Lunch		Restaurant
13.30 – 14.30	1 ^e ronde workshops		
	<ul style="list-style-type: none"> • De negen principes van de excellente schoolleider Drs. Luc Greven 	<i>Workshop</i>	Plenaire zaal (zaal 27/28)
	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisch vakmanschap nieuwe stijl: valkuilen en uitdagingen voor opleidingen Dr. Roel van Goor & dr. Pauline Naber 	<i>Workshop</i>	Zaal 22/23
	<ul style="list-style-type: none"> • Ouders de regie!?! De samenwerking in het brede jeugddomein Maria Vermeulen & Mathilde Plender- van Houdt MSc 	<i>Workshop</i>	Zaal 24
	<ul style="list-style-type: none"> • Oude wijn in nieuwe zakken: klassieke media-attitudes als onderlegger voor 21e-eeuwse vaardigheden Dr.ir. Steef de Bruijn 	<i>Workshop</i>	Zaal 25
	<ul style="list-style-type: none"> • Professional in de Spiegel; het denken van onderwijsprofessionals over hun leerlingen en de invloed daarvan op de interactie met leerlingen Drs. Hanne Touw 	<i>Presentatie</i>	Zaal 29
14.30 – 15.00	Pauze		Foyer
15.00 – 16.00	2 ^e ronde workshops		
	<ul style="list-style-type: none"> • De negen principes van de excellente schoolleider Drs. Luc Greven 	<i>Workshop</i>	Plenaire zaal (zaal 27/28)
	<ul style="list-style-type: none"> • Transformatie van de jeugdhulp in de praktijk Drs. Dennis Gerits 	<i>Presentatie, workshop</i>	Zaal 22/23
	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van de Studiën Pedagogiek Dr. Loes Houweling 	<i>Workshop</i>	Zaal 24
	<ul style="list-style-type: none"> • Landelijk opleidings- en competentieprofiel hbo-master pedagogiek – een voortdurende ontwikkeling Drs. Lidwien van den Bos & Cees Grol PhD, MA Ed 	<i>Presentatie en aanvullend een artikel</i>	Zaal 25
	<ul style="list-style-type: none"> • Het onderwijs heeft pedagogen nodig Drs. Rens Rottier 	<i>Interactieve lezing</i>	Zaal 29

KEYNOTES

Op de volgende pagina's volgt een inhoudelijke beschrijving van de keynote lezingen, op volgorde van het programma:

MAANDAG 5 OKTOBER

- **Naar een demedicalisering en resocialisering van de pedagogiek** 7
Prof.dr. Micha de Winter, Universiteit Utrecht
- **Normatieve professionalisering; Balanceren tussen instrumentele en normatieve professionaliteit** 8
Prof.dr. Cok Bakker, Universiteit Utrecht/Hogeschool Utrecht

DINSDAG 6 OKTOBER

- **Opvoeden in een Improvisatiemaatschappij** 9
Prof.dr. Hans Boutellier, Vrije Universiteit Amsterdam Verwey-Jonker Instituut
- **Groei in de stad: de uitdagingen van grootstedelijk jeugdbeleid** 10
Richard Scalzo & Denis Wiering, Gemeente Rotterdam

Naar een demedicalisering en resocialisering van de pedagogiek

Prof.dr. Micha de Winter, Universiteit Utrecht

Met opvoeding zijn grote maatschappelijke belangen gemeend. De manier waarop, en de context waarin wij kinderen grootbrengen raakt niet alleen de individuele ontwikkeling, de gezondheid en het welbevinden van kinderen, maar is van grote invloed op de toekomstige kwaliteit van het samenleven. En omdat die kwaliteit van het samenleven sterk samenhangt met de opvattingen die daarover bij de bevolking leven, gaat opvoeding per definitie gepaard met tal van normatieve kwesties. Door de medicalisering van het pedagogische denken echter –de stoornis, de risicofactor en de effectieve interventie als de maat der dingen- is de aandacht van pedagogen voor het sociale en normatieve karakter van hun vakgebied ernstig verzwakt. Niet alleen waren er in alle discussies over de transitie jeugdzorg weinig pedagogisch geluiden te horen, ook meer in het algemeen speelt de pedagogiek een uitermate bescheiden rol in het publieke debat over maatschappelijke opvoedingskwesties. In deze lezing wil ik laten zien hoe wezenlijk en dus onmisbaar de bijdrage van de pedagogiek aan het maatschappelijk debat en meer in het bijzonder aan het sociale beleid eigenlijk is. Voorbeelden: hoe gaan we om met radicaliserende jongeren, wat is de rol van de opvoeding in de democratie, hoe wenselijk is ‘het bevorderen van gewenst gedrag’ als doel in opvoedingscursussen?

Dag 1

Keynote lezing

Normatieve professionalisering; Balanceren tussen instrumentele en normatieve professionaliteit

Prof.dr. Cok Bakker, Universiteit Utrecht/Hogeschool Utrecht

In de erkenning dat het leven ingewikkeld en onvoorspelbaar is ontstaat de opvatting dat dus ook pedagogische relaties ingewikkeld en onvoorspelbaar zijn. Of en wanneer vervolgens pedagogisch handelen in een specifieke pedagogische of onderwijsrelatie als 'goed' gekwalificeerd kan en moet worden, wordt dan een hachelijke onderneming. Om deze reden typeren we de pedagogische praktijk graag als een *professionele* praktijk, waarin de professionele pedagoog volgens definitie handelt in een eigen professionele ruimte en vrijheid en met een zekere mate van autonomie. 'Goed' wordt daardoor maatwerk, te bepalen door de pedagoog in kwestie.

In deze bijdrage stellen we ons de vraag hoe deze principiële eigenschap van de professionele pedagoog zich verhoudt tot de kaders waarbinnen deze pedagoog zijn/haar werk wordt geacht te doen. Binnen deze kaders wordt immers vooral gezocht, lijkt het, naar het standaardiseren van kwaliteit en zelfs het 'borgen' ervan.

We onderscheiden een instrumentele professionalisering van een normatieve professionalisering om deze spanningsvolle relatie beter te kunnen begrijpen. In eerste instantie maken we een analyse van deze spanning. In tweede instantie voeren we een pleidooi voor een opvatting van professionaliteit waarin aandacht is voor de subjectieve en persoonsgebonden inbreng van de professional, niet als een onvermijdelijk kwaad dat moet worden gedoogd, maar als een cruciale en kwalificerende factor. Een aantal denkstappen, 'bewegingen' lijken hoognodig.

Dag 1

Keynote lezing

Opvoeden in een Improvisatiemaatschappij

Prof.dr. Hans Boutellier, Vrije Universiteit Amsterdam Verwey-Jonker Instituut

De lezing gaat over het turbulente en dynamische tijdperk waarin wij leven. De netwerkmaatschappij kenmerkt zich door een specifieke sociale orde- jazzy structures- waarbij de vraag “waartoe voeden wij op?” op een nieuwe wijze gesteld wordt.

Dag 2

Keynote presentatie en discussie

Groei in de stad: de uitdagingen van grootstedelijk jeugdbeleid

Richard Scalzo & Denis Wiering, Gemeente Rotterdam

Met de decentralisatie van de jeugdzorg en de transformatie van de jeugdhulp die daarop moet volgen, kennen gemeenten in Nederland grote nieuwe uitdagingen. Zoals de zogenoemde 'beweging naar voren', meer lichte en gerichte hulp in plaats van zware en dure zorg. Maar ook de roep om investeringen in preventie, terwijl door bezuinigingen steeds minder geld beschikbaar is. En ook de omgang met modieuze begrippen als de pedagogische civil society en 'eigen kracht'. Voor een grote stad als Rotterdam zijn die uitdagingen nog taaier: want enerzijds heeft Rotterdam meer potentieel met haar jonge bevolking, anderzijds kent de jeugd nergens zoveel achterstanden als in deze stad. Om deze uitdagingen aan te gaan, heeft Rotterdam een samenhangend beleidskader opgesteld voor de komende 8 jaar: Rotterdam groeit. Hierin laat de gemeente zien hoe zij bijdraagt aan het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van kinderen en jongeren. In deze bijdrage gaan de makers van dit kader in op hun keuze voor de rationalisering van beleid en wat dit vraagt van gemeente en partners in de stad.

Dag 2

Keynote presentatie en discussie

WORKSHOPS

Op de volgende pagina's volgt een inhoudelijke beschrijving van de workshop bijdragen, op volgorde van het programma:

MAANDAG 5 OKTOBER

- **Opvoeden door en tot aandacht. De contemplative practitioner als pedagogisch ideaal.** 12
Dr. Hans van Crombrugge, Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen van Odisee Hogeschool Brussel
- **De VBSP en kwantitatieve onderzoeksmethodologie?** 13
Prof.dr. Andries van der Ark, Universiteit van Amsterdam – Research Institute of Child Development and Education
- **De dood van de pedagogiek** 14
Prof.dr. Hans Jansen, University of the West of England
- **Sorteer- of emancipatiemachinerie? De pedagogische uitdaging voor de hogeschool** 15
Ron Bormans & Izaak Dekker, Hogeschool Rotterdam
- **Pedagogiek in een social work opleiding** 16
Dr. Leonie le Sage, drs. Martine van der Pluijm & dr. Joop Berding, Hogeschool Rotterdam
- **Stadsontwikkeling en de stad als opvoeder** 17
Prof.dr. Ton Notten, voorheen Universiteit van Amsterdam, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Rotterdam en Vrije Universiteit Brussel

DINSDAG 6 OKTOBER

- **De negen principes van de excellente schoolleider** 18
Drs. Luc Greven, Leiderschap in School
- **Pedagogisch vakmanschap nieuwe stijl: valkuilen en uitdagingen voor opleidingen** 19
Dr. Roel van Goor & dr. Pauline Naber, Hogeschool Inholland
- **Ouders de regie!? De samenwerking in het brede jeugddomein** 20
Maria Vermeulen & Mathilde Plender- van Houdt MSc, Driestar Educatief
- **Oude wijn in nieuwe zakken: klassieke media-attitudes als onderlegger voor 21e-eeuwse vaardigheden** 21
Dr.ir. Steef de Bruijn, Driestar Hogeschool
- **Professional in de Spiegel; het denken van onderwijsprofessionals over hun leerlingen en de invloed daarvan op de interactie met leerlingen** 22
Drs. Hanne Touw, Kenniscentrum Faculteit Educatie Hogeschool Utrecht /Universiteit Utrecht
- **Transformatie van de jeugdhulp in de praktijk** 23
Drs. Dennis Gerits, Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid
- **Bevorderen van de Studiën Pedagogiek** 24
Dr. Loes Houweling, Hogeschool Utrecht
- **Landelijk opleidings- en competentieprofiel hbo-master pedagogiek – een voortdurende ontwikkeling** 25
Drs. Lidwien van den Bos, Masteropleiding Pedagogiek Hogeschool Inholland & Cees Grol PhD, MA Ed, Instituut voor Ecologische Pedagogiek Hogeschool Utrecht
- **Het onderwijs heeft pedagogen nodig** 26
Drs. Rens Rottier, Driestar Educatief

Opvoeden door en tot aandacht. De contemplative practitioner als pedagogisch ideaal.

Dr. Hans van Crombrugge, Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen van Odisee Hogeschool Brussel

Deze bijdrage betreft zowel het nadenken over de pedagoog als professional als de pedagogiek van de professionele vorming,

Volgens Ed de Jonge is sociaal werk geen ambacht maar wel een professie. Daar waar een professie op een moreel ideaal gericht is en de waarom-vraag centraal staat, is een ambacht gefocust op manipulatie van materiaal en is de centrale vraag een hoe-vraag.

In onze bijdrage willen we de stelling uitwerken dat deze ideaal-typische tegenstelling geen recht doet aan wat professionals motiveert. Alle professionals hebben als opdracht 'goed werk' te leveren. Hierbij zijn waartoe- en hoe-vragen met elkaar onlosmakelijk verbonden.

Kernbegrip om dit te verwoorden is 'aandacht' als attent-zijn. Zonder aandacht kan geen enkele professional goed werk leveren. Een pedagogiek van de beroepsvorming heeft niet alleen en zozeer de 'reflective practitioner' (Schön) als ideaal, maar wel de 'contemplative practitioner' (Weil, Murdoch). Een analyse van aandacht als pedagogisch ideaal geeft aan dat de tegenstelling tussen moreel en technisch ideaal, tussen waarom en hoe op zijn minst relatief is. De idee dat opvoeden het aandachtig cultiveren van aandacht is, heeft niet alleen een lange traditie, maar blijkt ook richtinggevend te zijn in hedendaags onderzoek betreffende (professioneel) leren.

Dag 1 – 1^e & 2^e ronde
Workshop, voordracht

De VBSP en kwantitatieve onderzoeksmethodologie?

Prof.dr. Andries van der Ark, Universiteit van Amsterdam – Research Institute of Child Development and Education

Sinds 1 april 2015 ben ik als bijzonder hoogleraar van de Kohnstammleerstoel aangesteld met als leeropdracht *Kwantitatieve onderzoeksmethodologie ter bevordering van de academisering van het onderwijs*. De samenwerking tussen de VBSP die met beide benen stevig in de praktijk verankerd is en een kwantitatief ingestelde methodoloog zal niet door iedereen als direct voor de hand liggend worden beschouwd. In de workshop zal ik uitleggen hoe de VBSP en de kwantitatieve onderzoeksmethodologie wederzijds van elkaar kunnen profiteren. Ik zal vier projecten bespreken die ik momenteel aan het opzetten ben die de band tussen pedagogiek en kwantitatieve onderzoeksmethodologie zullen verstevigen. Ik hoop bij de bespreking ook op input (ideeën, suggesties, kritiek) vanuit de VBSP

1. *Een leven lang leren*: Het beschikbaar maken van methodologische cursussen online ten behoeve van professionals.
2. *Consultatie 2.0*: Een serie van halfjaarlijkse bijeenkomsten; bij elke bijeenkomst wordt een probleem besproken waar veel pedagogisch onderzoekers tegenaan lopen of waar veel onderzoekers wel iets meer over zouden willen weten.
3. *Academische werkplaatsen*: Het opzetten van een 'kennisinfrastructuur' waarin mensen uit beleid, onderzoek en praktijk samenwerken, en waarin de afspraken zijn vastgelegd in formele samenwerkingsovereenkomsten. Het doel van de academische werkplaats is het faciliteren van onderwijsonderzoek.
4. *Curriculumherziening van de Bachelor Pedagogiek*. In het kader van een aankomende visitatie worden nu plannen gemaakt om het curriculum van de Bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen aan de UvA aan te passen. Mijn inbrengen zal met name bestaan uit het inpassen van de methodologische leerlijn.

Dag 1 – 1^e & 2^e ronde
Workshop

De dood van de pedagogiek

Prof.dr. Hans Jansen, University of the West of England

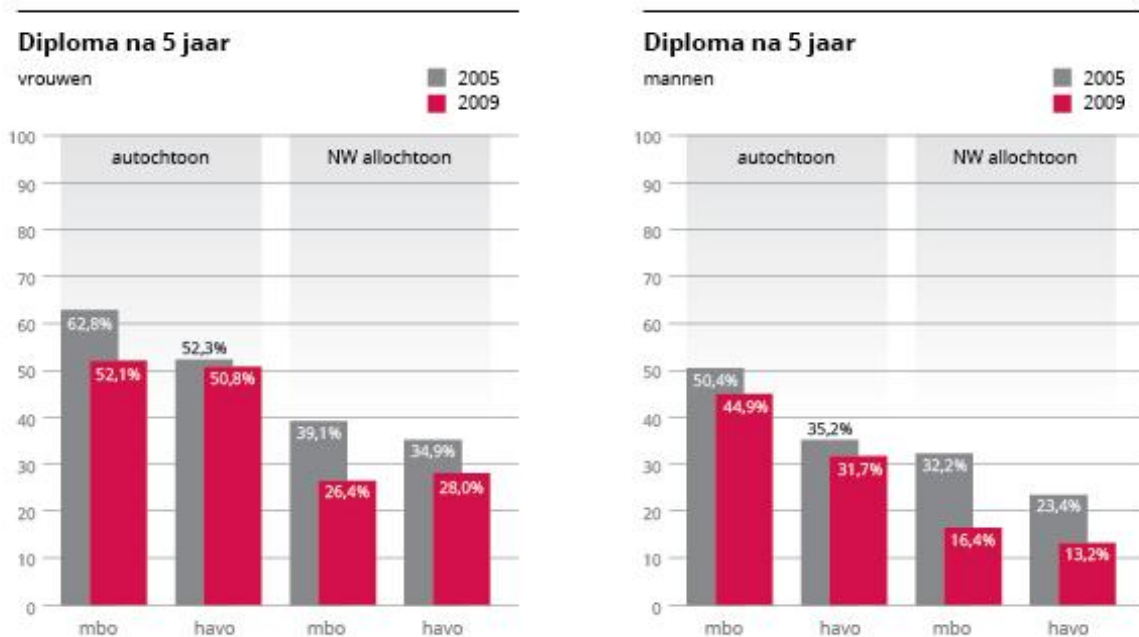
Waarom een workshop onder de titel De dood van de pedagogiek? Wil ik onderzoekers, theoretici en praktijkwerkers binnen de pedagogiek choqueren? Wil ik het einde van de pedagogiek als wetenschap en de pedagogie als praktijk verkondigen? Ben ik onder druk van de huidige ontwikkelingen binnen onderzoek en opleiding de weg kwijt geraakt? Het ligt eenvoudiger: ik wil aangeven dat we een andere weg moeten inslaan binnen de pedagogiek, methodologisch en inhoudelijk. Daarvoor is de workshop niet voldoende. Maar we kunnen er wel een platform in zien om een gesprek, discussie en debat over de huidige situatie binnen en de huidige status van de pedagogiek aan te gaan. Ik ben daarbij niet bang om deelnemers te confronteren met uitdagende ideeën en te provoceren met controversiële uitspraken, zonder daarbij respectloos naar alle betrokkenen op te treden. Ik vind het tijd om opnieuw het wezen van de pedagogiek te overdenken en de theoretische en praktische basis van de pedagogiek te formuleren. Het is tijd om een polemiek op te zetten en bijvoorbeeld op een andere manier naar de huidige onderwijsvernieuwing en onderwijsvernietiging kijken. We zien op dit moment in onze wereld een opmars van de economische denktrant vanuit een neoliberaal perspectief, waarbij emancipatie van onderliggende groepen in de knel komt te zitten. Vele vormen van onderwijs en leren hebben een koloniaal karakter. Tegenover dit depositair onderwijs stelt Freire onderwijs waarin de dialoog tussen leraren en leerlingen centraal staat. Emancipatie wordt dan een proces van collectieve ontdekking van onderdrukkende structuren, processen en praktijken.

Dag 1 – 1^e & 2^e ronde
Workshop

Sorteer- of emancipatiemachinerie? De pedagogische uitdaging voor de hogeschool

Ron Bormans & Izaak Dekker, Hogeschool Rotterdam

Het hbo leunt al sinds haar prille bestaan op twee pijlers. Hbo leidt op voor bepaalde functies en het hbo is de toegangspoort voor bepaalde groeperingen tot het hoger onderwijs. Recente gegevens tonen aan dat dit tweede doel onder druk is komen te staan met de nadruk op kwalificatie. De lat is omhoog, maar studenten met een lagere sociaal economische achtergrond vallen steeds meer uit.

Bron: Trendanalyse Studiesucces, Hogeschool Rotterdam 2015

Terug naar onze ontstaansgrond: hapert de emancipatiemachinerie? Welke rol heeft een onderwijsinstelling hierbij? Hogeschool Rotterdam kiest er voor de verantwoordelijkheid te nemen. We zijn er dus niet alleen voor kwalificatie maar ook voor emancipatie. Dit stelt ons voor een pedagogische uitdaging. Hoe dragen we bij aan dat je als dubbeltje een kwartje kan worden in Rotterdam zonder dat dit ten koste gaat van kwaliteit in termen van kwalificatie? Hoe verhouden subjectwording en socialisatie zich tot deze doelen? Hoe vormen docenten een diverse (stedelijke) instroom tot beroepsbeoefenaren van de toekomst zonder daarbij de diversiteit weg te filteren?

Na een column, waarin we onze ervaringen met deze uitdaging aan Hogeschool Rotterdam delen, gaan we in gesprek over verschillende pedagogische en veranderkundige cases die we tegen komen in het proces.

Dag 1 – 1^e & 2^e ronde

Opening met een column, vervolgens cases/vragen in groepjes en plenaire discussie

Pedagogiek in een social work opleiding

Dr. Leonie le Sage, drs. Martine van der Pluijm & dr. Joop Berding, Hogeschool Rotterdam

Het rapport Meer van waarde (Verkenningcommissie HSAO, 2014) stelt dat de ontwikkelingen in het werkveld van sociale professionals vragen om drastische wijzigingen in de sociale bachelor opleidingen. De sociale opleidingen (traditioneel MWD, SPH, CMV en Pedagogiek) rusten volgens dit rapport te weinig toe op integraal sociaal werk en zijn qua profilering weinig te onderscheiden van elkaar. Het voorstel van dit rapport is om een brede, integrale basis aan te bieden, met daarbinnen mogelijkheid tot profilering, waarbij de keuze bestaat uit integraal sociaal werk, sociaal werk langdurige zorg en sociaal werk in het brede jeugddomein. De bevindingen van dit rapport sluiten sterk aan bij de inzichten die het traject Koers op de toekomst het Instituut Sociale Opleidingen van de Hogeschool Rotterdam opleverde. In dit traject is het werkveld uitgebreid geraadpleegd ten aanzien van de te volgen koers voor het Instituut: veel gehoord geluid was dat integraal kunnen denken en werken belangrijker is dan een specifieke opleidingsachtergrond.

Om bovenstaande redenen wil het Instituut voor Sociale Opleidingen van de Hogeschool Rotterdam de huidige vier sociale opleidingen omvormen tot 1 Social Work opleiding met daarbinnen de hierboven genoemde 3 profielen. Qua curriculum ontwikkeling is dit proces nu in volle gang. Duidelijk is dat de keuze voor een social work opleiding consequenties heeft voor de status van de pedagogische discipline. In deze lezing gaan we in op de pedagogische kansen en uitdagingen van een social work opleiding.

Dag 1 – 1^e ronde

In een korte lezing zullen wij de staat van de pedagogiek op het hbo bespreken tegen het licht van het rapport Meer van waarde. Centraal in onze lezingen staan 2 tot 3 prikkelende stellingen over de staat van de pedagogiek op het hbo, die wij (o.a. met casuïstiek) zullen onderbouwen maar ook bediscussiëren met het publiek.

Stadsontwikkeling en de stad als opvoeder

Prof.dr. Ton Notten, voorheen Universiteit van Amsterdam, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Rotterdam en Vrije Universiteit Brussel

Ruimte creëert maatschappij. Zie de duizendjarige geschiedenis van de regio bezuiden Amsterdam. De drooglegging van de Bijlmer-regio was vol van spanningen, die sinds de jaren zestig/zeventig van de vorige eeuw hun dieptepunt bereikten met de creatie van die utopische stad. De sloop begon weldra, de renovatie is naar verwachting voltooid in 2022. Hoe verging het enkele decennia eerder een andere Amsterdamse wijk, eigenlijk: drie sub-wijken? En Rotterdam-Zuid?

De sociologen Engbersen en Snel riepen recent, in hun onderzoek naar burgerparticipatie in uiteenlopende wijken, lokale en landelijke overheden op tot een betere monitoring en tot meer door sociale professionals ondersteunde investeringen in *publiek* kapitaal (scholen, bibliotheken, sociaal-agogische voorzieningen), alleen al opdat de andere kapitaalsvormen beter kunnen gedijen: *cultureel* kapitaal (onderwijs), *economisch* kapitaal (inkomen, vermogen), *sociaal* kapitaal (netwerken) en *persoonlijk* kapitaal (gezondheid, schoonheid). Dat is een klemmende oproep ten tijde van de beëindiging van de ruim 150 jaar oude oer-Hollandse traditie van de ‘polderende’ en vier-tot-vijf-kapitalen-mengende woningbouwcorporaties. Niet alleen in de oude Bijlmer zijn er vandaag de grote risico’s van het Mattheus-effect.

De eerste sociale of stadspedagoog begreep dat 500 jaar geleden al. De Spaanse Vlaming Juan Lois Vives bepleitte een stedelijke verantwoordelijkheid voor invaliden, huiszittende armen en vagebonden, om hen aan te zetten tot onafhankelijkheid en werkzaamheid, en hun de kerkelijke liefdadigheid te besparen. Alzo geschiedde in Ieper en in de Staten van Holland en Utrecht. Halverwege de 19de eeuw verdedigden de opkomende burgerij en de prille kapitalisten opnieuw de stadse opdracht voor de verheffing van de lagere klassen. En vandaag!?

Dag 1 – 2^e ronde
Voordracht en discussie

De negen principes van de excellente schoolleider

Drs. Luc Greven, Leiderschap in School

Het is een cruciale tijd voor leiderschap in school. De school lijkt voor een paradigma-wisseling te staan. Er wordt gesproken over de noodzaak van een kanteling, er zijn experimenten gaande die de fundamenteën van het onderwijs tarten: de indeling in klassen, niveaus en vakken, de schooltijden, de scheiding van school en opvang etc. Innovatieve scholen werken aan uitdagende onderwijsconcepten voor de toekomst. Het hele land is door de staatssecretaris van Onderwijs uitgedaagd om mee te denken over het onderwijs in 2032.

Onderzoekers, de inspectie, beleidsmakers, de leraren zijn het erover eens: de schoolleider is de sleutel voor een goede school en ook een belangrijke aanjager voor ontwikkeling. Zoals de leraar in de klas de beslissende factor voor goed onderwijs is, is de schoolleider dat op het niveau van de school. Zo'n uitdagende positie vereist schoolleiders met exceptionele vaardigheden, energie en betrokkenheid. Zou je denken..... Of valt dat wel mee? Wij gaan in deze workshop een beeld schetsen van excellente schoolleiders die zich in de onderwijspraktijk onderscheiden hebben. Ze blijken geen supersterren met onbereikbare aanleg, maar gewone mannen en vrouwen met benoembaar en leerbaar leiderschapsgedrag. Ze passen een negental principes consequent toe...

Dag 2 – 1^e & 2^e ronde
Workshop

Pedagogisch vakmanschap nieuwe stijl: valkuilen en uitdagingen voor opleidingen

Dr. Roel van Goor & dr. Pauline Naber, Hogeschool Inholland

Met de decentralisatie in de jeugdzorg per 1 januari 2015 spelen hbo-opgeleide pedagogisch professionals die op wijkniveau opereren een cruciale rol in de (toegang tot) ondersteuning en zorg voor jeugd en gezinnen. Hun opdracht is om outreachend in de wijk ondersteuningsbehoeften op te sporen, snel en gericht begeleiding te bieden bij opvoedvragen en lichte opvoedproblematiek. Naast ouders en jeugdigen gaan staan, hun eigen kracht versterken en de opvoedverantwoordelijkheid bij het gezin laten is daarbij de boodschap. Tegelijkertijd moeten ze zwaardere opgroei- of opvoedproblematiek signaleren en de veiligheid van jeugd bewaken en hiertoe gericht doorverwijzen of zelfs ingrijpen als dat nodig is.

Deze ontwikkeling in het werkveld vraagt om een nieuw type pedagogisch vakmanschap. Onderzoek dat wij hebben uitgevoerd voor de gemeente Amsterdam wijst uit dat het eigen maken van dit vakmanschap vraagt om een verandering van regelgestuurd naar waardegericht pedagogisch werken en leren (vgl. Naber & Van Goor, 2014). Betekent dit ook dat pedagogisch professionals op een andere manier moeten worden opgeleid? En zo ja, hoe dan?

In deze workshop staat deze vraag centraal. Er wordt een dialoog op gang gebracht waarin actuele beroepsprofielen en bestaande curricula voor pedagogiek- en jeugdzorgopleidingen worden kritisch beschouwd en heroverwogen.

Dag 2 – 1^e ronde

Workshop: dialoog over uitdagingen waarvoor opleidingen voor pedagogisch professionals staan, gezien veranderingen in het werkveld.

Introductie: inblik op o.g.v. interviewresultaten in de werkwijze en specifieke expertise van pedagogisch professionals in wijkteams en de wijze waarop zij die eigen maken.

Thema's:

- Wat is specifiek aan pedagogische professionaliteit?*
- Hoe leid je waardegerichte en oordeelsbekwame pedagogen met improvisatietalent op?*
- Moeten pedagogische opleidingen nog werken met algemene competentieprofielen?*

Ouders de regie!? De samenwerking in het brede jeugddomein

Maria Vermeulen & Mathilde Plender- van Houdt MSc, Driestar Educatief

De nieuwe jeugdwet en wet op passend onderwijs beogen een integraal aanbod te creëren waarbij zorg en onderwijs op een goede manier op elkaar zijn afgestemd en elkaar versterken. De zogenaamde onderwijs-zorg-arrangementen. Eén gezin, één kind, één plan!

De twee genoemde wetten zijn gebaseerd op de principes van de participatiesamenleving. In de participatiesamenleving krijgen burgers/ouders/cliënten meer rechten en meer plichten. Er is zelfs sprake van een paradigmashift. De burger staat niet meer in dienst van de professional, maar de professional in dienst van de burger. Dit heeft vergaande consequenties voor de positie van de professional: een andere basisattitude en een andere expertise. Leerkrachten en professionals in dienst van één gezin, één kind.. Dat vraagt niet alleen veel meer samenwerking tussen zorg en onderwijs maar ook een gezamenlijke focus op de ouders. Zij zijn verantwoordelijk en hebben de regie! Maar is dit wel wenselijk? En is dit wel haalbaar? En wat is hierin de plek van de pedagoog? Tijdens deze workshop gaan we hierover met elkaar in gesprek en brainstormen we over wat het vraagt van zowel ouders als professionals. Ook kijken we naar de consequenties die deze paradigmashift met zich meebrengt voor de uitvoeringspraktijk binnen zorg en onderwijs. De workshopleiders delen de eerste bevindingen rond het project persoonlijke meesterschap in het brede jeugddomein. Vanuit dit project wordt o.a. een integraal onderwijsaanbod ontwikkeld voor onderwijsprofessionals en zorgprofessionals.

Dag 2 – 1^e ronde

Workshop

Oude wijn in nieuwe zakken: klassieke media-attitudes als onderlegger voor 21e-eeuwse vaardigheden

Dr.ir. Steef de Bruijn, Driestar Hogeschool

De overheid vraagt aandacht voor 21e-eeuwse vaardigheden als samenwerken, creativiteit, communiceren, kritisch denken, probleemoplossend vermogen en sociale en culturele vaardigheden. Scholen zullen moeten inspelen op de veranderingen in de arbeidsmarkt.

Die verschuivingen hangen nauw samen met de overgang naar een kenniseconomie en de rol die nieuwe media daarin spelen. Tegelijkertijd heeft het gebruik van deze media een flinke invloed op het gedrag van jongeren. Bij veel ouders is sprake van handelingsverlegenheid.

Anders dan de naam doet vermoeden, zijn de zogenaamde 21e-eeuwse vaardigheden helemaal niet nieuw. In deze workshop benoemen we een aantal pedagogische bouwstenen die samen een goed fundament vormen dat (1) duurzaam is en de tand des tijds kan doorstaan, (2) essentieel is voor de kenniswerker in spe die nu nog op de basisschool zit en (3) ook in gezinnen en andere opvoedmilieus ondersteuning biedt bij gedragsregulering rond mediagebruik.

De kern van dit Media Attitude Model borduurt voort op wat de Leidse pedagoog dr. Wim ter Horst “het herstel van het gewone leven” noemt, gebaseerd op liefhebben, verbondenheid, respect en structuur. De vier belangrijke attitudes van dit model zijn: pelgrimschap (tegenover het hedonisme), altruïstisch denken (tegenover het egoïsme), verdieping (tegenover oppervlakkigheid) en holistisch denken (tegenover het fragmentarisme).

Aan deze attitudes is een reeks competenties gekoppeld die zijn gericht op mediagebruik, zoals: concentratie, zelfbeheersing, verbale vaardigheden, authenticiteit en autonomie. Het model zal worden geïllustreerd met enkele modules en leermiddelen die gericht zijn op het verwerven van deze attitudes.

Dag 2 – 1^e ronde
Workshop

Professional in de Spiegel; het denken van onderwijsprofessionals over hun leerlingen en de invloed daarvan op de interactie met leerlingen

Drs. Hanne Touw, Kenniscentrum Faculteit Educatie Hogeschool Utrecht en Universiteit Utrecht

In veel discussies staat het denken en handelen van leraren centraal in het bijzonder met betrekking tot hun leerlingen. Professional in de Spiegel is een reflectieve werkwijze om onderwijsprofessionals meer inzicht te bieden in het eigen denken en handelen met betrekking tot hun leerlingen. In de aangeboden werkwijze wordt aangesloten bij de constructenpsychologie van Kelly: elk individu bouwt in de loop van zijn leven een eigen werkelijkheid op met een aantal persoonlijke opvattingen en overtuigingen (constructen). Deze vormen het persoonlijke interpretatiekader van een mens dat het handelen mede kleurt.

In ons onderzoek, gebaseerd op de resultaten van Professional in de Spiegel, wordt leraren gevraagd naar hun constructen over leerlingen. Dit koppelen we aan de ervaren nabijheid ten opzichte van hun leerlingen. De constructen en ervaren nabijheid van beginnende en ervaren leraren worden vergeleken. Met het inzicht dat wij hiermee krijgen verwachten we een aanvulling te leveren aan de theorie over leraren *beliefs* en de invloed daarvan op hun handelen.

In de presentatie komen zowel de werkwijze als eerste onderzoeksresultaten aanbod.

Dag 2 – 1^e ronde
Presentatie

Transformatie van de jeugdhulp in de praktijk

Drs. Dennis Gerits, Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid

De transitie van de jeugdhulp heeft gezorgd voor een grote verandering in het sociaal domein. Na de overdracht van taken zijn we nu beland in een fase van transformatie. Maar wat is nu deze transformatie (is het wel echt een transformatie?) en wat betekent dit concreet voor cliënten, professionals en gemeenten?

In deze workshop laat ik u zien op welke wijze de transitie en transformatie van de jeugdhulp wordt uitgevoerd in de regio Zuid-Holland Zuid, wat we de afgelopen periode hebben geleerd en wat deze transformatie concreet betekent voor cliënten, professionals en aanbieders.

Daarnaast kijken we vooruit naar de toekomst en verken ik, samen met u, de noodzakelijke veranderingen voor een toekomstbestendige jeugdhulp en de kennis en vaardigheden die professionals daarin nodig hebben.

Dag 2 – 2^e ronde

Presentatie, workshop

Bevorderen van de Studiën *Pedagogiek*

Dr. Loes Houweling, Hogeschool Utrecht

Pedagogiek als vakgebied staat aan alle kanten onder druk. De toegevoegde waarde van pedagogiek en pedagogen is niet herkenbaar. De reikwijdte van het vakgebied (onderwijs, welzijn, zorg) lijkt door allerlei indelingen, zoals die van de hogere sociale studies, ingeperkt te worden. Kortom: **er is werk aan de winkel voor pedagogen die het van belang vinden om hier iets aan te doen**. Ook de VBSP erkent dit.

Het bestuur van de VBSP wil graag gevoed worden door mensen die begaan zijn met de inhoud van het vakgebied. De bedoeling van de workshop is om een eerste aanzet te geven tot een inhoudelijk forum als onderdeel van de VBSP. Tijdens de workshop bespreken we de thema's die van belang zijn om het gezicht van de pedagogiek meer kleur te geven en maken we afspraken om dit forum verder te organiseren.

Dag 2 – 2^e ronde
Workshop

Landelijk opleidings- en competentieprofiel hbo-master pedagogiek – een voortdurende ontwikkeling

Drs. Lidwien van den Bos, Masteropleiding Pedagogiek Hogeschool Inholland & Cees Grol PhD, MA Ed, Instituut voor Ecologische Pedagogiek Hogeschool Utrecht

Het landelijk opleidings- en competentieprofiel hbo-master pedagogiek is een document dat volop in ontwikkeling is. Het profiel is een initiatief van de zeven bekostigde masteropleidingen pedagogiek van de Hogeschool Arnhem Nijmegen, Hogeschool Fontys, Hogeschool Inholland, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool Utrecht, Hogeschool van Amsterdam, en Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en Zwolle. De zeven opleidingen bieden een rijk pallet aan opleidingen aan, Hierdoor kunnen studenten, die allen naast hun werk studeren, een opleiding kunnen kiezen die zo goed mogelijk aansluit bij hun eigen ontwikkelingswensen en/of hun werkveld.

Het doel van een landelijk opleidings- en competentieprofiel is om de hbo-master pedagoog steviger te profileren binnen een maatschappij die volop in beweging en ontwikkeling is. Voorbeelden van maatschappelijke ontwikkelingen die onmiskenbaar en voortdurend de professionele eisen die aan een hbo-master pedagogiek gesteld worden beïnvloeden zijn: individualisering en globalisering, de terugtrekkende overheid en de differentiatie in de pedagogische praktijk in gezin, school en vrije tijd.

Afgezet tegen deze maatschappelijk ontwikkelingen onderscheidt het landelijk overleg de volgende rollen die voor de master hbo-pedagoog zijn weggelegd: pedagogisch expert, onderzoeker, ontwikkelaar professionaliteit en innovator. Op basis van deze vier rollen zijn de volgende competenties benoemd en uitgewerkt naar te onderscheiden verantwoordelijkheidsgebieden: pedagogische competentie, onderzoek competentie, competentie ontwikkeling professionaliteit en innovatieve competentie.

Tot slot: in de opleidingen wordt ruim aandacht besteed aan het feit dat de hbo-master pedagoog veelal te maken met een vervlechting van verschillende, vaak conflictueuze perspectieven zoals die zich rond problemen in de complexiteit van de dagelijkse praktijk voor kunnen doen.

Dag 2 – 2^e ronde
Presentatie en aanvullend een artikel

Het onderwijs heeft pedagogen nodig

Drs. Rens Rottier, Driestar Educatief

Staatssecretaris Sander Dekker startte een project om te komen tot herformulering van de inhoud van het onderwijs. Hij gaat uit van de gedachte, dat het huidige onderwijs de leerlingen onvoldoende op de toekomst voorbereidt. Leerlingen hebben zogenaamde 21st century skills nodig. De focus lijkt vooral op vaardigheden te liggen en minder op de inhoud.

Veel leraren gaan gebukt onder de gevolgen van het resultaatgericht werken en het steeds nauwkeuriger in kaart moeten brengen van de opbrengsten. De manier waarop de inspectie van het onderwijs werkt, versterkt deze aanpak.

Door passend onderwijs neemt diversiteit in de klassen toe, de problematiek bij een aantal kinderen is complex. Dit vraagt veel aan kennis en aan vaardigheden om te differentiëren.

Daarbij is professionaliseren niet meer vrijblijvend. Het lerarenregister is een instrument wat ervoor gaat zorgen dat leraren in ontwikkeling blijven. De overheid besteedt veel geld aan het 'beter maken' van de leraar.

Onderwijs en het leraarsberoep zijn sterk in beweging. In de bezinning op de koers en het vinden van een gezamenlijk en inspirerend doel hebben we ook de pedagogen nodig. De school is een pedagogische instituut, een plek waar jongeren en kinderen worden gevormd, waar richtingsbewustzijn wordt bijgebracht. Het gaat om de persoonlijke vorming. Daarom moeten pedagogen zich bemoeien met de ontwikkelingen in het onderwijs en hun bijdrage leveren aan de discussie.

In een korte lezing zal ik daarop ingaan, illustreren met voorbeelden o.a. vanuit onze eigen hogeschool Driestar educatief en dan het gesprek aangaan over wat we als pedagogen het onderwijs hebben te vertellen. Wat zou onze bijdrage kunnen zijn aan dit debat? Waar kunnen we dat voeren of daaraan deelnemen?

Dag 2 – 2^e ronde
Interactieve lezing

